

POSTANOWIENIE

Dnia 13 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania M.C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z udziałem K.K. i E.K.

o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 13 grudnia 2023 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 15 września 2022 r., sygn. akt III AUa 318/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od M.C. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z ustawowymi odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c.

[az]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 lutego 2022 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie M.C. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 13 lutego 2019 r. oraz zasądził od niego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, wyrokiem z dnia 15 września 2022 r., oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że umowa o pracę z dnia 13 września 2017 r., na stanowisku przedstawiciela handlowego, za wynagrodzeniem 6.300 zł brutto, zawarta między odwołującym się a P. s.c. z siedzibą w J. (której wspólnicy są dziadkami żony odwołującego się) - zajmującą się szyciem sukienek, z zakresem obowiązków w postaci reprezentowania firmy na rynku i w kontaktach z klientami, monitorowania rynku i zbierania informacji na temat działań konkurencji, realizowania i koordynowania działań w zakresie wsparcia sprzedaży, budowania wizerunku firmy i marki na rynku, pozyskiwania nowych klientów dla firmy, budowania i utrzymywania pozytywnych relacji biznesowych z klientami firmy, budowania bazy klientów, realizowania planów sprzedażowych, przygotowywania ofert handlowych, prowadzenia rozmów handlowych z klientami oraz aktywnego udziału podczas negocjacji, uczestniczenia w imprezach, targach i konferencjach branżowych, składania raportów ustnych z wykonywanych działań, analizowania działań konkurencji w celu udoskonalenia oferty handlowej, zawarta została dla pozorów.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że zeznania samego odwołującego się jednoznacznie wskazują na brak realnego wykonywania przez skarżącego obowiązków pracowniczych określonych w umowie o pracę i zakresie czynności.

Po pierwsze, sam odwołujący się zeznał, że nie znał produktów, które miał oferować kontrahentom a jego wiedza ograniczała się do tego, że materiały, które przewoził, były opisane przez K.K. . Zeznał: „szczegółów towaru nie znałem, bardziej pokazywałem klientom towar” oraz że nie miał doświadczenia na stanowisku przedstawiciela handlowego, a jedynie jako „dostarczacza towaru”. W końcu podał, że jego praca polegała na tym, że chodził do galerii lub sklepu i próbował przedstawić produkt, ale średnio mu to wychodziło. Nie brał natomiast w udziału w żadnych targach czy konferencjach.

Sąd Apelacyjny przypomniał, że odwołujący się został zatrudniony na stanowisku przedstawiciela handlowego z wysokim jak na lokalne warunki wynagrodzeniem. Miał realizować plany sprzedażowe, prowadzić rozmowy handlowe z klientami przygotowywać oferty handlowe, analizować działania konkurencji w celu doskonalenia oferty handlowej, pozyskiwać nowych klientów i utrzymywać pozytywne relacje biznesowe z klientami firmy. Materiał dowodowy

zgromadzony w sprawie nie zawiera śladu realizacji powyższych zadań, a działania opisane przez samego odwołującego się bardziej mogą być kwalifikowane jako działalność domokrażcy niż przedstawiciela handlowego poważnej firmy prowadzącej profesjonalną działalność gospodarczą. W aktach nie ma żadnych dokumentów wskazujących na jakikolwiek plan biznesowy, w tym tak typowy w działalności przedstawicieli handlowych plan kontaktów z potencjalnymi klientami, nie zostały przedstawione żadne materiały reklamowe, maile lub inne dowody z których wynikałoby, że były rzeczywiście podejmowane próby nawiązania kontaktów biznesowych. Z materiału dowodowego wynika, że odwołujący się jeździł do A., lecz wyjazdy te - jak wskazuje materiał dowodowy - nie były powiązane z wykonywaniem czynności określonych w zawartej umowie o pracę.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że żaden racjonalny pracodawca nie zatrudnia pracownika bez żadnego doświadczenia na wysokim, dobrze płatnym i odpowiedzialnym stanowisku przedstawiciela handlowego bez żadnego doświadczenia i umiejętności i to od razu na podstawie umowy na czas nieokreślony. Działania pracodawcy zmierzały zatem w istocie do pozorowania zatrudnienia pracowniczego.

Sąd Apelacyjny podzielił zatem ocenę Sądu Okręgowego, że oświadczenia woli stron umowy o pracę zostały złożone dla pozorów. W konsekwencji zawarta przez strony umowa o pracę jest stosownie do treści art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p. nieważna.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego:

(-) art. 83 § 1 k.c. i art. 65 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez niewłaściwe zastosowanie polegające na błędnym zakwalifikowaniu „wiązących okoliczności faktycznych w aspekcie pozorności i przyjęcie, że w okolicznościach przedmiotowej sprawy Skarżący kasacyjnie oraz pracodawca złożyli oświadczenie woli o zawarciu umowy o pracę jedynie dla pozorów, wyłącznie w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz bez faktycznego zamiaru świadczenia pracy przez pracownika, co miałoby wynikać w szczególności z faktu zatrudnienia pracownika bez wymaganych - w opinii Sądu - doświadczenia oraz umiejętności na stanowisku przedstawiciela handlowego, co skutkowało uznaniem

zawartej umowy jako niemogącej stanowić ważnego tytułu podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniowi społecznemu, podczas gdy z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wynika, iż praca była faktycznie przez ubezpieczonego wykonywana, stosownie do okoliczności wynikających z potrzeb pracodawcy”;

(-) art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej przez błędną wykładnię polegającą na:

a. przyjęciu, że zgodnie z dyspozycją wskazanej normy prawnej podmioty nie pozostają ze sobą w stosunku pracy w sytuacji, gdy pracownik, wykonując swoje obowiązki wynikające z umowy o pracę, nie przynosi wymiernych korzyści finansowo- gospodarczych pracodawcy,

b. uznaniu, że jedną z cech stosunku pracy jest zawsze ściśle podporządkowanie pracodawcy pojmowane w tradycyjny sposób, bez każdorazowego uwzględnienia specyfiki pracy pracownika,

(-) art. 6 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej, przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że wobec postawienia przez organ rentowy zarzutu nieistnienia stosunku pracy wiążącego skarżącego i pracodawcę, ciężar przeciwdowodu w tym zakresie został przeniesiony na stronę skarżącą.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego „kierunku wykładni art. 22 k.p. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej, tj. czy wystarczającą podstawą do uznania, iż umowa o pracę została zawarta dla pozoru w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. jest ustalenie, że sposób wykonywania pracy przez pracownika nie przynosi pracodawcy korzyści gospodarczych?”

W ocenie skarżącego, obowiązek ubezpieczenia w danym wypadku jest związany wyłącznie z faktem istnienia stosunku pracy pomiędzy potencjalnym ubezpieczonym a potencjalnym płatnikiem, natomiast jakość czy kwalifikacje pracownika nie stanowią podstaw do uznania, że stosunek pracy jest pozorny, o ile praca jest rzeczywiście przez pracownika wykonywana. W świetle gwarancji zawartych w Konstytucji RP, w szczególności wynikających z art. 67 i 65 Konstytucji RP nie powinno być możliwe uznanie, że nieznaczne wątpliwości co do

zakresu i jakości zadań realizowanych przez pracownika są wystarczającą podstawą do uznania pozorności stosunku pracy, skutkującego pozbawieniem prawa do zabezpieczenia społecznego. W opinii skarżącego, takie kryterium nie jest w ogóle istotne w kontekście rozstrzygnięcia o ewentualnej pozorności umowy o pracę.

Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę, wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie od skarżącego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Przez istotne zagadnienie prawne (na występowanie którego powołuje się skarżący) należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie chodzi o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi mieć charakter ściśle jurydyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych oraz służyć wyjaśnieniu prawa, a nie ocenie ich subsumcji pod określoną normę prawną (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2017 r., I CSK 555/16, LEX nr 2255332). Nie może więc mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 600/14, LEX nr 1678103).

Pozorność czynności prawnej jest okolicznością faktyczną, która podlega ustaleniu przez sądy powszechne. Ustalenie to nie podlega zaś kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie w ramach podstawy określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221; z dnia 26 stycznia 2011 r., I UK 281/10, LEX nr 786372; z dnia 23 stycznia 2012 r., II UK 93/11, LEX nr 1163333; z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 405/13, LEX nr 1480316; z dnia 6 grudnia 2016 r., II UK 439/15, LEX nr 2188634). Skarżący może więc kwestionować jedynie prawidłowość zastosowania art. 83 k.c. w ustalonych przez sąd okolicznościach faktycznych i kwalifikację tych okoliczności w kategoriach pozorności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 399/13, LEX nr 1477453).

Biorąc to pod uwagę, pytanie postawione przez skarżącego nie odnoszą się do ujętych abstrakcyjne problemów na tle powołanych przepisów prawa, ale w istocie stanowią powielenie podstaw kasacyjnych dotyczących błędnej subsumcji.

Należy także zauważyć, że przedstawiony przez skarżącego problem nie występuje w niniejszej sprawie także dlatego, że Sąd Apelacyjny o pozorności umowy o pracę nie wywnioskował z okoliczności nieprzysparzania przez odwołującego się korzyści gospodarczych swojemu pracodawcy. Sąd wskazał natomiast, że nie dał wiary, że odwołujący się wykonywał czynności wynikające z zakresu obowiązków, o czym świadczy wynikający z jego zeznań kompletny brak znajomości materii, która miałaby być przedmiotem jego pracy oraz potwierdzenie przez niego, że nie wykonywał pracy objętej zobowiązaniem. Dalej wskazał na

wysokie wynagrodzenie w aspekcie racjonalnego pracodawcy (przedsiębiorcy). Te właśnie przesłanki doprowadziły Sąd Apelacyjny do przyjęcia pozorności (art. 83 § 1 k.c.) umowy o pracę.

Podkreślić należy, że pozorność umowy wynikająca z art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p. zachodzi, gdy mimo zawarcia umowy, praca nie jest w ogóle świadczona, ewentualnie okoliczności faktyczne jej wykonywania nie wypełniają cech stosunku pracy (co miało miejsce w niniejszej sprawie). Nie stanowi to wówczas tytułu ubezpieczenia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 lutego 2008 r., II UK 122/07, LEX nr 448905; z dnia 8 lipca 2009 r., I UK 43/09, LEX nr 529772; z dnia 24 lutego 2010 r., II UK 204/09, LEX nr 590241; z dnia 9 lutego 2012 r., I UK 260/11, LEX nr 1169835; z dnia 20 czerwca 2017 r., I UK 252/16, LEX nr 2347782; z dnia 24 lutego 2021 r., III USKP 30/21, LEX nr 3123192). W związku z tym, że Sąd Apelacyjny przyjął, że praca objęta umową o pracę nie była wykonywana, zastosowanie w niniejszej sprawie konstrukcji pozorności czynności prawnej nie budzi wątpliwości.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935), orzekł jak w sentencji.

[az]

[ał]